

Whanaungatanga ā Iwi

KE KUPU MIHI

He maha noa ngā rerekētanga kei waenganui i a tātou katoa i ēnei rā.

He iwi Māori, he iwi Pākehā, he iwi Āhia he iwi nō te Moana-nui-ā-Kiwa me te maha atu. Engari ahakoa ēnei rerekētanga he iwi kotahi tonu tātou, ko te iwi o Aotearoa.

Nā ēnei āhuatanga he maha hoki ngā piki me ngā heke. Ka eke panuku te mōhiotanga ki ngā tikanga ā iwi huri noa ā whiti atu ana te rongomau te hononga ki te ao whānui, hei oranga hoki mō tātou katoa. Ahakoa ēnei ka tū tonu te wero, ki ngā mahi whakahāwea, ngā mahi takahi i te mana me te tapu o te tangata ā kia tākina mai ai te pūkoro te whakawhitiwhiti whakaaro kōrero mahi hei oranga tinana oranga wairua.

E hāpaitia ana e ngā tiriti o te ao, te ōrite o te tapu, o te tika, o te pono ki tēnā ki tēnā ki tēnā o tātou katoa. Ko te tika o te tangata i tuhia ki te ao, kei te rarangatia ki ngā ture o te whenua arā ki te New Zealand Bill of Rights Act me te Human Rights Act me ērā atu ture katoa e awhi nei i te motu o Aotearoa.

Ko ēnei ngā ture tika tangata te whāriki o te kaupapa o te whakawhanaunga ā iwi. Kei te whakatakotohia atu nei ahakoa he kupu tātaki, he kupu e whiria ana hei tuitui whakaaro kōrero hei haerenga kotahi i raro i te kaupapa o te whanaungatanga.

1. TE TIRITI O WAITANGI

E whakaae atu ana mātou, ko te Tiriti o Waitangi tonu te toka pānui o te nohonga kotahitanga o tātou katoa ki tēnei motu o Aotearoa.

E whakatū ana te Tiriti i ngā tika o te iwi Māori, ko te iwi taketake, me ngā tika hoki o tauwi mā kua tau mai nei ki tēnei motu.

2. KIA WĀTEA MAI I NGĀ MAHI WHAKAHĀWEA

E whaimana ana tātou katoa, kia noho wātea tonu tātou i ngā mahi whakahāwea, ngā mahi takahi i te mana me te tapu o te tangata, ā me te mōhio anō hoki kei hea te oranga mō tātou i raro i ēnei mahi tūkinu.

Ko te mahi whakahāwea i runga i te āhua o te kara o te kiri, te momo o te tangata, me tōna iwi, he mahi hē katoa i raro i te ture.

3. KO TE WĀTEA KI TE WHAKAPUAKI WHAKAARO

E whaimana ana tātou katoa ki te whakapuaki i ō tātou whakaaro. Me whai whakaaro hoki tātou ki te mana, te tika me te tapu o ētahi atu tāngata i te wā e whakapuaki nei tātou i ō tātou whakaaro. Ko te whakahou i te tangata ki te whakahāwea ki ētahi atu he mahi hē i raro i te ture. Me tino tūpatu ngā kaimahi pāpāho kia tika kia pono kia ōrite ō rātou mahi ki te katoa.

4. TE WHAKARURUHAU

E whaimana ana tātou katoa ki te noho i raro i ngā kaupapa whakaruruhau te tiaki i te tangata, me te tiaki i ngā taonga o te tangata. Ko ngā mahi tūkinu, te whakahāwea ki te kara o te kiri, te kangakanga, whakatiwheta, te patu tangata, te pākarakaru taonga e hara rawa i te mahi pai.

5. TE WHAI URUNGA

E whaimana ana tātou katoa ki te uru atu ki ngā mahi ā iwi. Kia uru tonu tātou ki ngā whakataunga katoa e pā ana ki a tātou ā me mahia hoki ēnei i raro i ngā kaupapa whakawhitiwhiti kōrero me te whakatū kaikōrero ki runga ki ngā roopu ngā poari e whakatau take nei mō tātou.

6. HE WHIWHINGA ŌRITE

E whaimana ana tātou katoa ki te whai mahi, ki te mātauranga, ki te oranga tinana wairua hinengaro, te kāinga noho me te oranga noho o te tangata. I roto i ngā wāhanga kore ōrite o te noho o te tangata i waenganui tonu i ngā roopu ā iwi, me whakatūria he kaupapa hei whakakore atu i ēnei mea katoa.

7. NGĀ MANUHIRI

He rite tonu te mana o te manuhiri i te mana o te tangata whenua, hunga kāinga. Me pōwhiritia te manuhiri, me manaakitia te manuhiri kia tau pai ai ā kia noho pai ai rātou ki tō tātou taha.

8. TE MĀTAURANGA MŌ TE REREKĒTANGA O TE TANGATA

Kia whiwhi tātou katoa i te mātauranga mōhio ki ngā rerekētanga o te tangata kia noho tahi ai tātou katoa, huri atu hoki ki te mātauranga ki tō tātou hitōria ki te Tiriti o Waitangi me ngā tikanga ā iwi.

9. TIKANGA Ā IWI ME TE TŪRANGAWAEWAE

E whaimana ana tātou katoa ki te kōrero i ō tātou ake reo, me te mahi i ō tātou anō tikanga ā iwi, i raro i te marumaru o te ture me te whaiwhakaaro atu ki ngā tikanga ā iwi o ētahi atu iwi. Ko te rerekētanga o te tangata, tōna reo me ōna tikanga ā iwi, he mea nui he mea oranga he taonga katoa hoki hei whāriki mō te tū āhua o te motu.

10. NGĀ TIKA ME NGĀ KAWENGA

E haere ngātahi ana ngā tika o te tangata me ngā kawenga kei runga i te tangata. Ki te whakatū tātou i ō tātou tika me te noho wātea mai i ngā herenga katoa, me whaiwhakaaro tātou ki ngā tika me ngā herenga wātea o ētahi atu tāngata kia noho rangimārie kia noho kotahi ai tātou katoa.

